

Dariusz Świecki, Michał Kurowski

Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z 23 października 2003 r. IV KK 94

Palestra 50/1-2(565-566), 273-276

2005

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Glosa do postanowienia SN z 23 października 2003 r.

IV KK 94/03¹

Teza głosowanego postanowienia brzmi:

„Sprawą o wykroczenie” w rozumieniu art. 100 § 1 k.p.s.w. jest nie tylko sprawa, którą od początku prowadzono w postępowaniu uregulowanym w kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia, ale także sprawa wszczęta w trybie przepisów postępowania karnego, jeżeli sąd pierwszej instancji w oparciu o art. 400 k.p.k. uznał za wykroczenie czyn zarzucany oskarżonemu jako przestępstwo, a orzeczenia tego nie skarżono lub sąd odwoławczy, wskazany w przepisach kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia, podzielił takie stanowisko oraz sprawa rozpoznawana w postępowaniu karnym, w której dopiero sąd drugiej instancji, rozpoznając środek odwoławczy od orzeczenia w sprawie o przestępstwo, uznał w orzeczeniu kończącym postępowanie czyn, którego ono dotyczyło, za wykroczenie.

Głosowane postanowienie zapadło na tle ciekawej problematyki, jaką jest orzekanie na pograniczu dwóch procedur: karnej i wykroczeniowej, co rodzić musi określone trudności natury procesowej. Warto więc temu zagadnieniu poświęcić kilka słów, zwłaszcza że kwestia konieczności stosowania art. 400 k.p.k. nie zawsze jest dostrzegana, o czym najlepiej świadczy chociażby sprawa, którą rozpoznawał SN. Wynika to po części z tego, że w aktualnym brzmieniu przepis ten w kodeksie

¹ OSNKW 2004, z. 2, poz. 16.

postępowania karnego „pojawił” się w związku z uchwaleniem nowego kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia², którego przepisy wprowadzające (§ 7)³ nadały nowe brzmienie art. 400 k.p.k.

Głosowane postanowienie zasługuje w pełni na aprobatę. W przedstawionej na wstępie tezie poruszone zostały dwa istotne zagadnienia. Są to:

1. rozumienie pojęcia „sprawa o wykroczenie” – art. 110 k.p.s.w.
2. procedowanie w oparciu o przepis art. 400 k.p.k.

Analizowana problematyka rozumienia pojęcia „sprawa o wykroczenie” sprowadza się do rozstrzygnięcia kwestii, czy charakter takiej sprawy uzyskać może w toku postępowania, czy też niezbędne jest, aby od początku prowadzona była wedle przepisów kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia. Bez wątplenia „sprawą o wykroczenie” jest sprawa prowadzona od początku w trybie k.p.s.w. Natomiast, jak trafnie wskazał SN, w toku postępowania karnego może dojść do zmiany charakteru sprawy, gdy sąd uznał, że czyn zarzucany oskarżonemu nie stanowi przestępstwa, lecz wykroczenie. Przekształcenie „sprawy o przestępstwo” w „sprawę o wykroczenie” następuje właśnie w oparciu o art. 400 k.p.k. Przepis ten w postępowaniu pierwszoinstancyjnym wywołuje określone skutki procesowe w zależności od tego, czy uznanie czynu za wykroczenie nastąpiło przed, czy po rozpoczęciu przewodu sądowego. Jeżeli przewód sądowy nie został jeszcze otwarty, to z wykładni a *contrario* art. 400 k.p.k. wynika konieczność przekazania sprawy właściwemu sądowi. Sędem właściwym do orzekania w sprawach o wykroczenia jest co do zasady sąd rejonowy (art. 9 § 1 k.p.s.w.). Na tym etapie postępowania sądowego, z uwagi na możliwość wniesienia aktu oskarżenia do różnego rodzaju sądów, możemy mieć do czynienia z następującymi sytuacjami. Gdy sprawa trafiła do sądu okręgowego, to w fazie przygotowania do rozprawy głównej będzie miał zastosowanie art. 339 § 3 pkt 3 k.p.k. w zw. z art. 35 § 1 k.p.k., wobec stwierdzenia niewłaściwości rzeczowej do rozpoznania przez ten sąd sprawy o wykroczenie. Jeżeli nastąpi to w części wstępnej rozprawy głównej – po wywołaniu sprawy, ale przed odczytaniem aktu oskarżenia – strony powinny zostać uprzedzone o możliwości zmiany kwalifikacji prawnej czynu (art. 399 § 1 k.p.k.), a następnie przewodniczący zobowiązany jest do udzielenia im głosu w tej kwestii (art. 367 § 1 k.p.k.). Sąd okręgowy przekaże wówczas także sprawę sądowi rejonowemu w oparciu o przepis art. 35 § 1 k.p.k.⁴ Bardziej skomplikowana jest natomiast sytuacja, gdy uznanie sprawy za wykroczenie nastąpi w sądzie rejonowym w wydziale karnym. Zachodzi bowiem pytanie, czy i w trybie jakich przepisów sprawa powinna być przekazana

² Ustawa z 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. Nr 106, poz. 1148 ze zm.). Kodeks wszedł w życie z dniem 17 października 2001 r.

³ Dz.U. Nr 106, poz. 1149. Zob. szerzej T. Grzegorzczak, *Nowa kodyfikacja karna. Krótkie komentarze*, Warszawa 2001, z. 32, s. 564–565.

⁴ Por. J. Grajewski, L. K. Paprzycki, M. Płachta, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Kraków 2003, t. I, s. 1009.

do wydziału grodzkiego, w którym rozpoznawane są w pierwszej instancji sprawy o wykroczenia (art. 13 § 2 pkt 1 u.s.p.)⁵. Sądy grodzkie (wydziały grodzkie) nie stanowią odrębnego funkcjonalnie od sądów rejonowych szczebla sądownictwa, gdyż są jedynie wyodrębnionymi wydziałami tegoż sądu (art. 13 § 1 u.s.p.). Z tego zaś należy wyciągnąć wniosek, iż nieprzekazanie sprawy z wydziału karnego do wydziału grodzkiego nie stanowi naruszenia właściwości funkcjonalnej, bo o takiej mówić tu nie można. Właściwość funkcjonalna jest to bowiem uprawnienie sądu do dokonywania określonych czynności postępowania karnego⁶. Natomiast rozpoznawanie spraw w poszczególnych wydziałach następuje w ramach właściwości funkcjonalnej danego sądu. Stąd też w tej sytuacji zastosowanie będą miały przepisy regulaminu wewnętrznego urzędowania sądów powszechnych, a mianowicie § 61 ust. 1, który stanowi, że „jeżeli pismo wszczynające postępowanie wpłynęło do wydziału, który nie jest wyznaczony jako właściwy w sprawie, przewodniczący wydziału – przed nadaniem biegu temu pismu – zarządza jego przekazanie do wydziału właściwego”⁷. Stosując analogię do kwestii „właściwości” pomiędzy wydziałem cywilnym i wydziałem pracy, należy odwołać się do uchwały SN z 14 marca 1989 r. (III PZP 45/88)⁸ stwierdzającej, że przewodniczący wydziału wydaje zarządzenie lub sąd postanowienie o przekazaniu sprawy do odpowiedniego wydziału tego samego sądu, które to decyzje nie podlegają zaskarżeniu. Reasumując należy przyjąć, iż na tym etapie postępowania sądowego decyzję o przekazaniu sprawy z wydziału karnego do wydziału grodzkiego podjąć może przewodniczący w formie zarządzenia, a po przyjęciu sprawy sąd w formie postanowienia. Jednakże nieprzekazanie sprawy pomiędzy wskazanymi wydziałami sądu rejonowego nie będzie stanowiło obrazy przepisów procesowych, a jedynie uchybiało regulaminowi wewnętrznego urzędowania sądów.

Natomiast w drugiej sytuacji, którą wprost reguluje art. 400 k.p.k., a więc w wypadku stwierdzenia, po rozpoczęciu przewodu sądowego, że czyn stanowi wykroczenie, zastosowanie tego przepisu może mieć miejsce zarówno w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, jak i, poprzez art. 458 k.p.k., w postępowaniu odwoławczym. W pierwszym przypadku, gdy sąd *a quo* dojdzie do takiego wniosku w toku rozprawy głównej, to ze względu na ekonomię procesową⁹ będzie dalej prowadził postępowanie w oparciu o przepisy k.p.s.w., ale w tym samym składzie. Oznacza to, że sprawa o przestępstwo rozpoznawana w postępowaniu zwyczaj-

⁵ Ustawa z 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. Nr 98, poz. 1070 ze zm.).

⁶ Por. T. Grzegorzcyk, J. Tylman, *Polskie postępowanie karne*, Warszawa 2003, s. 215.

⁷ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 19 listopada 1987 r. Regulamin wewnętrznego urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. Nr 38, poz. 218 ze zm.).

⁸ OSNC 1989, z. 11, poz. 167.

⁹ Por. P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2004, t. II, s. 456.

nym będzie prowadzona dalej jako sprawa o wykroczenie, ale w składzie kolegiальnym (jeden sędzia i dwóch ławników), choć przepisy k.p.s.w. przewidują skład jednoosobowy (art. 13 § 1 k.p.s.w.)¹⁰. Natomiast przyjęcie dopiero w wyroku, że czyn zarzucany jako przestępstwo jest wykroczeniem, powoduje, że po jego ogłoszeniu dalsze procedowanie następuje na podstawie przepisów kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia. W obu tych sytuacjach zmieni się status procesowy osoby – z oskarżonego na obwinionego. Inne będą też terminy do wniesienia apelacji w wypadku wydania wyroku stwierdzającego popełnienie wykroczenia. O ile dla złożenia wniosku o doręczenie wyroku z uzasadnieniem wynosi on 7 dni, to skrócone są w porównaniu z terminami k.p.k. terminy do wnoszenia środków odwoławczych. Dla apelacji wynosi on 7 dni od daty otrzymania wyroku z uzasadnieniem (art. 105 § 1 k.p.s.w.). Wniesienie apelacji powoduje, że postępowanie odwoławcze toczyć się będzie także w oparciu o przepisy procedury wykroczeniowej.

W wypadku zaś, gdy dopiero sąd odwoławczy stwierdzi, że czyn przypisany jako przestępstwo stanowi wykroczenie, wówczas poprzez art. 458 k.p.k. „odpowiednie” zastosowanie będzie miał art. 400 k.p.k. Tym samym, jeżeli sąd *ad quem* zmieni zaskarżony wyrok i przyjmie, że czyn jest wykroczeniem, to tak jak w sprawie rozpoznawanej przez SN, dalsze postępowanie po prawomocnym jego zakończeniu regulować będą przepisy k.p.s.w. W konsekwencji wniesienie kasacji może nastąpić tylko na podstawie art. 110 § 1–3 k.p.s.w.

Dariusz Świecki, Michał Kurowski

¹⁰ Por. T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Kraków 2003, s. 1029.